

EGITIMDE SANAL SINIF UYGULAMASI VE SONUÇLARI

Doç. Dr. Sule ÖZMEN
Marmara Üniversitesi
I.I.B.F. İngilizce İşletme Bölümü

1.GIRIS

İnternet, birçok alanda olduğu gibi eğitim sistemine de önemli ölçüde fayda sağlamaktadır. Temel öğeleri bilgi, bilginin aktarılması ve üretilmesi olan eğitim sistemine olan katkısının, daha fazla bilgiye daha büyük hızlarla erişme olanığı sağlamasından ötürü, diğer alanlara olan katkısından çok daha fazla olduğunu iddia etmek yanlış olmayacaktır.

Bilgisayar destekli eğitim, verimli ve etkin kullanılabilirdiğinde eğitime çok olumlu faydalar sağladığına birçok eğitimci şahit olmuştur. Bilgisayar donanımı olmadan bilgisayar eğitimi aldığımız ve verdiğimiz dönemler göz önüne alınacak olursa, bilgisayar basında özellikle uygulama programlarını öğretmenin ve öğrenmenin ne denli kolaylaştığı açıktır. Bir kelime işlem programını kara tahtada anlatırken, kaydet, yazdır, dosya aç gibi komutların butonlarının çizilerek anlatıldığı günler çok da eski sayılmaz hatta hala bu şekilde anlatılmakta olanlar, günümüzde de söz konusu olabilir. Bir istatistik dersini istatistik paket programlarıyla bilgisayar desteğinde öğrenciye sunmak, zamandan tasarruf ederek verimliliği artırmanın yanısıra öğrenmeyi kolaylaştırarak ve çabuklaştırarak etkinliği de sağlamaktadır.

Bilgisayar ve iletişim teknolojilerinde gelişmeler hatta ulaşım teknolojisindeki gelişmeler diğer alanlarda olduğu gibi eğitim sektöründe de kendisini gösterdi. Örneğin uzaktan eğitim programları öncelikle mektupla başlarken radyo ve televizyon aracılığıyla devam etti ve hala etmekte. Son yıllarda ise artan bir kabul oranıyla web tabanlı olarak yaygınlaşmaktadır. Kelimenin basına konulması artık klasikleşen “e” harfiyle, elektronik öğrenme, İnternet üzerinden uzaktan eğitim kavramları, literatürde ve uygulamada yerini almaktadır.

Bu bildirinin konusu; iki yıldan bu yana İnternet üzerinde gerçek sınıf öğrencilerinin katılımıyla sanal sınıf oluşturan ve klasik sınıf içi eğitimin yanısıra sanal sınıf eğitimi kullanan yazarın uygulamalarını, ve bunun sonuçlarını açıklamaktır. Su ana kadar uygulamacı tarafından üç ders için iki sanal sınıf oluşturulmuştur. Bunlardan ilki Marmara Üniversitesi ve İşletme Bölümü 4. sınıf da seçmeli ders olarak verilen “E-Business” dersleri için oluşturulan “e-classozmen” sanal sınıfı, ikincisi ise yine Marmara Üniversitesi İngilizce İşletme Bölümü yüksek lisans programında verilen “Research Methodology” ve Bilgi Üniversitesi yüksek lisans programında verilen “Seminar in Thesis” dersleri için oluşturulan “e-classozmenresearch” sanal sınıfıdır.

SANAL SINIF UYGULAMASI

Sanal sınıf uygulaması için öncelikle bir sunucu üzerinde bir ad verilerek bir grup oluşturulmuştur. Bunun için iki yıl önce www.egroups.com sitesi kullanılmaya başlanmış ancak daha sonra bu sitenin Yahoo tarafından satın alınması ve adının yahoogroups olarak değiştirilmesinden itibaren www.yahogroups.com kullanılmaya başlanmıştır. E-grup oluşturma aşamaları birçok kişinin bildiği gibi bir bilgisayar kullanıcısının çok rahat

takip edebilecegi komutlar zinciriyle gercekleşmektedir. Bu şekilde açılacak bir sınıfa eğitimden açısından dikkat edilmesi gereken nokta gruba katılacak üyelerin diğeri bir ifadeyle sanal sınıf öğrencilerinin alınmasının kontrol altında olmasıdır.

Sanal sınıfa üye başvurularının kontrolü doğrudan hoca tarafından öğrenci ders kayıt listesinden kontrol edilerek yapılacağı gibi bu iş kendi sunucusu üzerinde sanal sınıf açan bir eğitim kurumu için hocanın kontrolüne gerek kalmadan, kayıt kabul işleri tarafından da yapılabilir. Söz konusu uygulamada sanal sınıfa üye müracaatları öğretim üyesinin kontrolü altında gerçekleşti. Ancak zaman içinde sanal sınıf içinde yapılan tartışmalardan yola çıkarak arama motorları aracılığıyla dersin konularıyla ilgilenen ve gruba üye olmak isteyen kişiler ortaya çıktı. Bu kişilere bu grubun ders amaçlı kurulan bir sınıf olduğu açıklamasının yanısıra kendilerine konuyla ilgili bilgi ve beklenti düzeyleri, çalışma alanları sorularak katkısı olabilecek ya da dersden faydalanacağına inanılan İstanbul içi ve dışından da katılımcılar gruba dahil edildi. Zaman içinde bu kişilerin birçoğunun gerçekten çok olumlu katkıları olduğu gözlemlendi. Pratikte, grubun sayısına bağlı olarak gerçek sınıf katılımcıları ile diğerlerini ayıracak bilgilerin tutulmasında yani gerçek sınıf üyeleri ile diğerlerini ayırdedici bir kodlama yapmak oldukça fayda sağlamaktadır.

Sanal sınıf dönem başlamadan kuruldu ve dönem başında gerçek sınıf ortamında öğrenciye dağıtılan ders içeriklerinde duyuruldu. Sanal sınıfın ismi ve adresi, adrese mesaj atarak üye olmak gerektiği, grubun hangi amaçlar için kullanılacağı öğrenciye açıklandı. Sanal sınıfın en önemli amacı derslerle ilgili; öncelikle dönem başında belirlenmiş konulara, bunun yanısıra öğrencilerin önereceği konulara ilişkin tartışmaları gerçek sınıfta olduğu gibi ancak yer ve zaman sınırı olmadan yapabilmektir. Diğer önemli bir amaç ise öğrencilerin birbirleriyle iletişimini artırmak ve bu yolla birbirlerine katkı sağlamalarını birbirlerine yardım etmelerini sağlayarak bir sinerji yaratmak ve dersin daha iyi öğrenilmesini sağlamaktır.

Katılımı ve sanal sınıfta yapılacak tartışmaların kalitesini dolayısıyla dersin kalitesini artırmak amacıyla tartışma konuları önceden belirlenip, öğrencilere sene başında iletilen ders içeriklerinde tartışma zaman aralığı da belirtilerek bildirilmiştir. Günümüzde hepimizin şikayet ettiği yoğun mesaj trafiğine ve lüzumsuz mesajlara meydan vermemek için tartışılacak konuların haftalık ders planına uygun olarak seçilip, çerçevesinin önceden bildirilmesinin önemi uygulamada da gözlemlenmiştir. Bu noktada belirtilmesi gereken bir diğer önemli konu da sanal sınıfa gelen mesajların içeriklerinin de kontrolünün hoca tarafından yapılması gereğidir. Konu dışında özellikle eğlence türü mesajların grup üyelerine gitmesine izin vermemek gerekir. Eğer sanal sınıf mesajlaşması hocanın kontrolünde olmaz ve ders dışı eğlence ve sohbet için kullanılmaya başlanırsa gerçek amacından büyük ölçüde sapar ve dersin ciddiyetinin bozulmasına yol açar. Mesajların kontrolü zaten hocanın oldukça zamanını almaktadır ve bu tarz mesajlara bir kez izin verilirse benzerlerinin de gelme ihtimali artacaktır. Bu da mesajların kontrol işlemini yavaşlatacaktır. Sanal sınıfın ders dışı amaçlar için kullanımı zaman içinde ders amaçlı katılımı da azaltabilir.

Sanal sınıfta tartışılan konu başlıkları sınıfta işlenen konular çerçevesinde seçilirken öğrencinin araştırma yapmasını ve kendi yorumlarını da katabilmesine olanak sağlayacak şekilde olmasında hatta soru cümlesi şeklinde verilmesinde yarar vardır. Bu tarz soru ya da iddia biçiminde verilen tartışma konuları öğrencinin katılımını nicelik ve niteliksel olarak artırmaktadır. Sanal ortamda tartışmaci anlatmak istediği fikirlerini gerçek sınıf ortamında açıklayabileceğinden daha iyi anlatma olanaklarını da yakalayabilmektedir. Öne

sürdüğü fikirlere gerçek sınıf ortamında zaman zaman olduğu gibi sözünü keserek müdahaleler gelmediği için en azından fikrini aktarana kadar kendisini çok daha rahat hissetmektedir.

Sanal sınıfta tartışmalara katılım gerçek sınıf ortamından daha fazla olmaktadır. Çünkü kişilik özelliklerinde dolayı yüzyüze iken kendilerinin ifade edemeyen öğrenci sanal ortamda kendini daha rahat hissetmektedir. Söylemek istemediği halde agzından çıkan bir ifadeyi gerçek ortamda geri almakta zorlanan bir kişi sanal ortamda eğer bunu yazarak yapıyorsa rahat bir şekilde yazdiklarından vazgeçerek henüz kimseyle paylaşmadan ifadesini geri alabilir.

Sanal sınıf ortamı gerçek sınıf ortamında anlatılan ders konularını veya ders konularına paralel ilgi çekici ya da güncel konuları, ve gerçek sınıf ortamında zaman kalmadığı için üzerinde yeterince açıklama yapılamamış konuları tartışarak öğrenmeye olumlu katkılar sağlamaktadır. Sanal ortamın uygulamada gözlenen en önemli katkısının tartışma seanslarında olduğu gözlenmiştir. Tartışmalara katılımı artıracak bir diğer önemli konu katılan öğrencileri katılmaları için ödüllendirmektir. Sınıfta derse istirak ederek katkı sağlayan öğrencileri ödüllendirmek için öğrencileri isimleriyle tanımak, eğer bu asilmissa o anda ya da hemen dersden sonra isimlerini hatırlayarak katkılarını değerlendirmek gerekir. Oysa sanal ortamda değerlendirme daha objektif yapılabilmektedir. Her tartışma konusu için bilgisayarda açılan klasörlerde öğrenci adının rahat anlaşıldığı mesajları saklamak ve uygun zamanlarda değerlendirmek büyük kolaylık ve objektiflik sağlamaktadır.

Sanal sınıf tartışmalarının öğrencinin sene sonu notuna belirli bir yüzde oranında katılacağı önceden öğrenciye duyurulduğu için uygulamada katılım % 100'e yakın gerçekleşmiştir. Katılımı artıran sebeplerden birisi, öğrencilere tüm haftaların tartışma konuları sene başında dağıtılan ders içeriklerinde bildirildiği halde, dönem boyunca her hafta o haftanın tartışma konusunun sanal sınıfta tekrar duyurulmasıdır. Bunun için gerçek ortamda kullanılan duyuru panoları sanal ortam için de geçerlidir. Öğrencilerin haftalık tartışma konusuyla ilgili mesajları hoca tarafından okunup onaylandıktan sonra sanal sınıfa ulaştıkça ve tüm sınıf öğrencileri tarafından okunmaya başlayınca, ister istemez diğer öğrencileri katılmaya teşvik edilmiştir.

Ders konularıyla ilgili tartışmalar yapmanın yanısıra sanal sınıfın bir diğer önemli işlevi öğrenci dayanışması olmuştur. Bu dayanışma bilgi alışverişi ve proje konularında birbirlerine sağladıkları önemli yardımlar sayesinde gerçekleşmiştir. Uygulamada bu amaç için kullanılan ve "beyin fırtınası seansları" olarak isim verilen mesajlaşma şu şekilde gerçekleşmiştir. Araştırma yöntemleri dersinde öğrencilerden dönem sonunda not ağırlığı en az sınav kadar fazla olan bir proje yapmaları beklenmektedir. Bu projenin çeşitli aşamalarında öğrenciler ara raporlarla projeleriyle ilgili gelişmeleri sunmaktadırlar. Bu ara raporlardan örneğin; ilki araştırma probleminin tanımına iliskindir. Problem tanımı sanıldığı kadar kolay bir iş değildir ve bu tanımın bilimsel araştırma normlarına uygun olması gerekmektedir. Öğrencinin bu tanımı yapmasına yardımcı olmak amacıyla öğrenciler arasında sanal sınıfta beyin fırtınası seansları başlatılmıştır. Tartışma seanslarında uygulandığı gibi bu mesajlarda da konu satırları amaca uygun olarak hoca tarafından belirlenmiştir. Amaç sanal sınıfa gelen mesajların taraflarca amaca uygun olarak sınıflandırılmasını sağlamaktır. Örneğin konu satırına PAOZMEN yazıldığında bu soyadı Özmen olan kişi tarafından sanal sınıfa sunulan ve araştırma probleminin konusunu bildirdiği mesajdır. Yine konu satırına yazılan VODOZMEN (Variables operational

definition:degiskenlerin ölçülebilir tanımları) aynı öğrenci tarafından araştıracağı konuyla ilgili tanımladığı değişkenleri nasıl ölçebileceğine dair fikir sordugu mesajdır.

“Beyin fırtınası” olarak isimlendirilen mesajlaşma esasları şu şekilde belirlenmiştir. Yukarıda konu satırıyla ilgili esasa ek olarak tüm öğrencilerin bu seanslara katılmaları ve katılanların derse istiraklerinden dolayı ek puan alabilecekleri duyurulmuştur. Her öğrenciden sanal sınıfa kendi konusunu sunmasının yanısıra arkadaşlarının konuları hakkında sorular sorması beklenmiştir. Konusuyla ilgili diğer öğrenciler tarafından sorulan sorular sayesinde öğrencinin araştırmak istediği konuyla ilgili bir problem tanımı yapması büyük ölçüde kolaylaştırır. Kendi konusuyla ilgili farklı kişiler tarafından birçok sorunun yöneltmesi öğrencinin problem tanımını kolaylaştırırken kendi konusuna yakın konularda çalışma yapmak isteyen öğrencileri de biraraya getirmeyi sağlamıştır. Bu öğrenciler sanal ortamda birbirleriyle görüşmelerine daha detaylı devam edebilecekleri gibi uygulamada görülmüştür ki farklı iki üniversitenin öğrencileri arasında da gerçek ortamda bu işbirliğinin sürdürdüğü bir sinerji yaşanmıştır.

Sanal sınıf uygulaması pratikte hocanın oldukça zamanını alan bir uygulamadır. Ders ve sınav sorusu hazırlama, sınavları değerlendirme, öğrenciyle ofis saatlerinde görüşme yapmanın yanısıra sanal ortam gereklerini yerine getirmek durumundadır. Mesajların içeriğini ve trafiği kontrol etmenin yanısıra aktif olmayan katılımcıları motive etmesi gerekmektedir. Gerçek ortamda olduğu gibi sanal sınıfta da basrolü üstlenmesi gerekmektedir. Ancak öğrenciye sağladığı akademik yararlar ve öğrenci memnuniyeti göz önüne alınırsa özellikle öğrenim etkinliği düşünülecek olursa ders içeriği buna uygun olan öğretim üyelerinin, öğretmenlerin, eğitmenlerin bundan büyük yararlar sağlayabileceği düşünülmelidir.

SONUÇ

İnternet, ve internet teknolojileri diğer dallarda olduğu gibi eğitim için de çok büyük olanaklar sağlamaktadır. Bu olanakları kullanarak eğitimdeki etkinliği ve verimliliği artırmak gerekir. Söz konusu sanal sınıf uygulamalarında gözlenen ve öğrencilerden alınan geri beslemeler de bu yöndedir. Öncelikle iletişimde zaman ve mekan kısıtını ortadan kaldırdığı için iletişim gereken her durum için önemli kolaylıklar elde edilmiştir. Ancak sanal iletişim biçimi öğrenciler ve öğretmen tarafından tek başına kullanılan bir iletişim biçimi olmadığı için yani gerçek sınıf ortamında da iletişim kurabildikleri için sadece sanal ortam iletişiminden kaynaklanabilecek olumsuzluklar söz konusu olmamıştır. Sanal sınıfın gerçek ortamda yapılan eğitimin etkinliğini artıran önemli bir uygulama olduğu öngörülmektedir. Uygulama sonucundaki avantajlar özetlenecek olursa sanal sınıf uygulaması:

- Hoca öğrenci iletişimini artırıyor.
 - Öğrenciler arasındaki iletişimi artırıyor. Karşılıklı fikir alışverişleriyle öğrenme süreci hızlanıyor.
 - Sanal sınıfa üye olan öğrencinin, hocadan veya arkadaşlarından aldığı sürekli mesajlar nedeniyle dönem boyunca dersden kopmaması sağlanabiliyor.
- Öğrenimin etkinliğini artırıyor.